

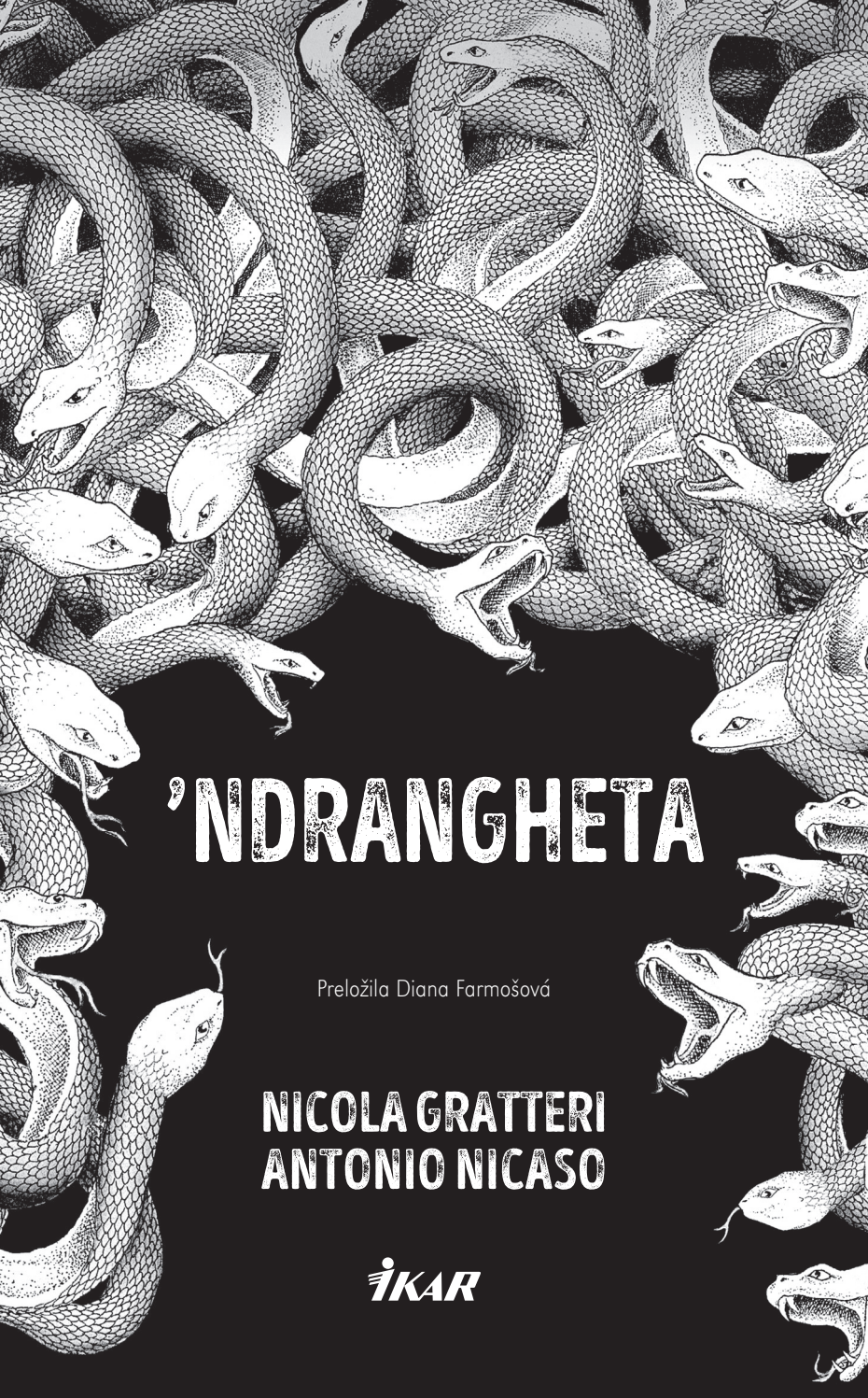
'NDRANGHETA

Nenásytná talianska mafia
živená korupciou
prekračuje hranice kontinentov

NICOLA GRATTERI
ANTONIO NICASO

IKAR

'NDRANGHETA

Preložila Diana Farmošová

**NICOLA GRATTERI
ANTONIO NICASO**

IKAR

Nicola Gratteri
Antonio Nicaso
FIUMI D'ORO

Copyright © 2017 Mondadori Libri S.p.A., Milano
Translation © 2018 by Diana Farmošová
Jacket design © Alan Baker/Gettyimages
Slovak edition © 2018 by IKAR, a.s.

V knihe sú citované rôzne súdne prípady, niektoré ukončené, iné ešte nie. Všetky zainteresované osoby, aj tie, ktoré boli odsúdené prvostupňovým súdom, sa musia až do vynesenia definitívneho rozsudku považovať za nevinné.

Z talianskeho originálu Fiumi d'oro (Mondadori, Milano 2017)
preložila Diana Farmošová.
Redigoval Ladislav Sokol.
Korigovala Silvia Zubeková.
Obálku podľa originálneho návrhu upravil Augustín Putera.
Technická redaktorka Helena Oleňová.
Vydalo vydavateľstvo IKAR, a.s., Bratislava v roku 2018
ako svoju 1 377. publikáciu v elektronickej podobe.
Sadzba a zalomenie do strán ITEM, spol. s r. o., Bratislava.
Vytlačili TBB, a. s., Banská Bystrica.

ISBN 978-80-551-6432-8

Obsah

Prológ

'Ndrangheta je všade	9
Spájajúci fenomén	11
Bosovia – kšeftári a lobisti	17
Družba so štátom	20
Neviditeľná 'ndrangheta	23

I. Éra únosov: keď zlaté rieky začali tiecť

Miliardový biznis	27
Pašeráci peňazí	30
Pašovanie drog	34
Korupcia nepozná hraníc	35
Veľa, preveľa peňazí	37

II. 'Ndrangheta sa vypracovala na medzinárodnú úroveň a daňové raje sa priblížili

Euro a Patriot Act	43
Investovať v zahraničí: od Lorňona až po brokerov	45
Čierna listina	47

Sen o vlastnej banke	48
Vrecia plné peňazí	52
Daňové a bankové raje	53
Sofistikované spôsoby prania špinavých peňazí	54
Zalepené ústa	55
Komunitárne podvody a falošné offshore štáty	59
Londýnske City	60

III. Peniaze nemajú vôňu ani farbu.

Miesta ich prania

Kde a ako investuje 'ndrangheta	66
Investovať, kde sa len dá	71
Neodolateľná vôňa peňazí	74
Strategická hra podľa 'ndranghety	85
Nielen v Európe	91

IV. Očistiť a znásobiť.

Zárobok, sociálne uznanie, stratégia

Patriarcha a jeho traja potomkovia	107
--	-----

V. Verejní činitelia, experti, skorumpovaní

a úslužní politici

Sivá zóna	111
Biele kone	114
Viditeľní a neviditeľní	120
Odpad, hotový poklad	122
Prototyp politika-manažéra	123
V exkluzívnych salónoch horných desaťtisíc	126

VI. Ovocie a olej, paradajky a reštaurácie:

bezodná studňa potravinárskeho priemyslu

Poľnohospodárska mafia: ovocie a nepravý olej	129
Reggio Calabria, hlavné mesto poľnohospodárskej mafie	133
Vedľajšie odvetvia sú čím ďalej, ým výnosnejšie	135
Reštaurácie, pizzerie, bary, cukrárne	136
Lesy a veterné parky	139

VII. Krv a cement, jedy a bohatstvo: prečo investovať do nehnuteľností

Nehnuteľnosť nikdy nesklame	146
Stavební podnikatelia	148
Klany investujú do nehnuteľností	151
Fingované špekulácie s nehnuteľnosťami	152
„Ndrangheta sa s málom neuspokojí, chce všetko.“	153
Objavili sa aj lekárne	155

VIII. Úžerníctvo, hazardné hry, stávkovanie: rieky plné peňazí len tak tečú

Skrytý fenomén	160
Primitívny, ale veľmi účinný systém prania špinavých peňazí	161
Ťažkosti s úvermi	163
Medziregionálne úžernícke siete	164
Dlhoroční úžerníci	168
Úžerníci a stávkový	170
Zobrať si bez pýtania	170

IX. Zakódované BlackBerry a WhatsApp:

'ndrangheta za éry sociálnych sietí

Od herní ku kasínam	174
Hracie automaty a internetové stávkovanie	176
Malta connection	178
Budúcnosť je v internete	182
Perspektívy	184

X. Tvrdý boj proti praniu špinavých peňazí

Poznámky	203
Poďakovanie	216

*Všetok majetok mafie, každé jej odbočenie z cesty, jej bohatstvo
a kapitál, to všetko sa mení na moc a prestíž.*

Pio La Torre

Prológ   'Ndrangheta je všade

Otroci a otrokári ako za Spartakových čias. Taliansko je už pridlho pod tlakom, je nútené pristupovať na kompromisy a vyrovnávať sa síce s menej krutou, zato však s bohatšou a so silnejšou mafiou. S mafiou s pradávnyim názvom a homérovskou príchutou. Celé desaťročia si ju nikto nevšimal, akoby ani neexistovala, či skôr akoby predstavovala výlučne kalábrijský problém. Rovnako ako malária, ktorá až do päťdesiatych rokov kosila ľudí na pobreží omývanom Odyseovým Iónskym morom.

V čase, keď všetci upierali zrak na Neapol a Palermo v presvedčení, že camorra a mafia sú absolútnou prioritou, 'ndrangheta s pomocou svojich brokerov a ich kontaktov s najvyššími predstaviteľmi kolumbijských kartelov investovala peniaze z únosov osôb do medzinárodného obchodovania s kokaínom. Boli to najprv malé, no postupne čoraz väčšie zásielky. Ako tá, ktorá v roku 1994 skončila v rukách karabinierov v Borgaro Torinese: viac ako päť ton, ktoré dal dohromady narkobarón Alfonso Caruana zo Siculiany a ktoré boli určené rodinám sicílskej Cosa nostray a kalábrijskej 'ndranghety: Mazzaferrovcom, Barbarovcom,

Morabito, Cataldo, Papalio, Pesce, Lerino a iným. *Joint venture* z ostrova Margarita pri venezuelskom pobreží.

Oreste Pagano, bývalá pravá ruka Raffaella Cutola, sa vyjadril takto:

„V roku 1991 som sa stretol s Alfonsom Caruanom a Vitom Gencom. Začali sme spolu organizovať obrovské zásielky kokaínu pre Talianov. Môj kontakt bol šéf bogotského kartelu Herman Enrique Rubio Salas, ktorý kšeftoval s kartelom v Cali. Ďalší kolumbijský kontakt bol Guglielmo Bonomo. V Taliansku som mal kontakty s Paolom De Stefanom. Bol som v skupine, ktorá pomstila smrť jeho brata Giorgia. Caruana mi oznámil, že už poslal do Európy jednu zásielku kokaínu ukrytého v kolárskych guliach. Časť kokaínu bola určená klanu pod vedením Mica Papalia. Papalia bol odsúdený za vraždu na doživotie, ale podarilo sa mu znovu otvoriť súdny proces, lebo bol presvedčený, že istý sudca zmení názor na jeho prípad. Po našom stretnutí na ostrove Margarita sme začali so štyristo kilami, ďalšie zásielky sa potom ráтали v tisíckach.“⁴¹

'Ndrangheta mala v tých rokoch kontakty v Brazílii aj v Kolumbii. Mnohí jej členovia sa presťahovali do Južnej Ameriky už v osemdesiatych rokoch, iní pendlovali hore-dolu, ako napríklad Antonio Scambia. Scambia bol zviazaný Mazzaferrovcom a mal kontakty aj s Cuntre-rovcami – Caruanovcami, takpovediac Rothschildovcami Cosa nostry. Od decembra 1990 do marca 1994 bola

z Južnej Ameriky vypravená nejedna zásielka kokaínu, skrývali ho do kontajnerov s cukríkmi, minerálnymi olejmi a tričkami. Zásielky odchádzali z viacerých prístavov, napríklad z Cartageny de Indias v Kolumbii, zo Santosu a z Rio Grande v Brazílii, z Cabella vo Venezuele a z Panamy v rovnomennom štáte. V deväťdesiatych rokoch kokaín zmenil geografiu moci. Zatiaľ čo Cosa nostra sa rozhodla bojovať so štátom a vraždiť prefektov, policajtov, karabinierov, štátnych zástupcov a politikov, 'ndrangheta sa radšej držala pri zemi, pohybovala sa pod povrchom vecí, aby nebila do očí, a nerušene si robila svoje. Dosť bolo únosov, lepšie boli tony kokaínu, ktorými zaplavili a dobyli trhy neresti a závislosti. Nielen v Taliansku, ale v celej Európe. Zlaté rieky. Obrovské množstvo peňazí a taký neuveriteľný obrat, že sa nedá ani odhadnúť. V tých rokoch vyplával na hladinu jedine vrchol ľadovca. Obrovského, gigantického, nesmierneho ľadovca zvaného 'ndrangheta.

Spájajúci fenomén

Slovo 'ndrangheta sa v súvislosti so zločineckou organizáciou pôsobiacou v oblasti Bianco v Locride po prvý raz objavilo v roku 1923 v zápisnici kráľovských karabinierov. „Cieľom tejto asociácie založenej na cti členov, ktorí sa jej zaviazali prísahou, bolo vykonávanie majetkových zločinov, poslušnosť vodcom na rôznych hierarchických stupňoch a represálie proti udavačom (...), ktorí pre svoju dobrodružnú povahu neboli hodnými členmi spolku.“² Dovtedy sa 'ndrangheta označovala rôznymi, vždy inými menami, takmer naschvál, aby sa ešte viac skompliko-

val už aj tak existujúci zmätok: sekta zabijakov, redžokálábrijská camorra, podsvetie, mafia, pobočníci, rodina Montalbanovcov, spona či čestná spoločnosť. Kalábrijskí pobočníci vo väzení preberali od karbonárov, slobodomurárov a camorristov ich pravidlá a rituály. Inšpirovali sa camorrou zo začiatku osemnásteho storočia, ktorá sa volala Pekná reformovaná spoločnosť. 'Ndrangheta získala sociálne uznanie počas zjednocovania Talianska, keď sa pri zrode novej inštitucionálnej štruktúry krajiny, ktorej hrozila odvrata od Bourbonovcov aj od kléru, postavila na stranu liberálnej pravice. Vodcom skupiny kalábrijských mafiánskych rodín bol v tých rokoch Francesco De Stefano.

Kalábria však nebola v tom čase podstatná. Celý prípad sa skončil tým, že miestne voľby v Reggio Calabria³ boli anulované a aféra mala iba miestny ohlas: rivalita politických strán, predvolebné súperenie, nič viac.

V tých rokoch sa všetka pozornosť sústredila na neapolskú camorru a sicílsku mafiu. O nich dvoch v roku 1863 písali spisovatelia Marc Monnier a Francesco Mastriani, v roku 1875 historik Pasquale Villari, v roku 1876 parlamentná vyšetrovacia komisia pomenovaná podľa jej referenta Romualda Bonfadiniho a na Sicílii o nich padla zmienka vo vyšetrovaní Leopolda Franchettiho a Sidneyho Sonnina.

O 'ndranghete sa začalo hovoriť až začiatkom dvadsiateho storočia, keď sa v tlači objavili prvé správy o činoch kráľa z Aspromonte a nepolapiteľného pomstiteľa Giuseppeho Musolina, ktorý bol neprávom odsúdený za pokus o vraždu. Mnohí naňho doslova poľovali, no iba

zmocnenec pre verejnú bezpečnosť Vincenzo Mangione najlepšie odhadol kriminálne súvislosti a postavenie Musolina a jeho strýka a zároveň skutočnej sivej eminencie Gaetana Filastò v rámci celého kontextu. Už vtedy – písal sa rok 1901 – pochopil, že sila skupiny, ktorej jedným zo šéfov bol práve Musolino, pramenila zo vzájomnej súčinnosti, ak nie doslova zo stotožnenia s mocenskými kruhmi.

„Ide o politické osobnosti, advokátov, lekárov a majetné osoby, ktorých dobré úmysly vedia dozaista prevapíť; tieto ctihodné osobnosti, ktorým sa predostrú fakty, zabalené do svojského zmyslu pre spravodlivosť, svoje konanie v prospech podozrivých osôb napokon vždy nejako vysvetlia; takže ak sa aj previnili zločinom, neraz sa im pomocou týchto odporúčaní, pomocou nachystaných falošných svedectiev podarí uniknúť trestu; a ak sa mu aj pre nezvratnosť dôkazov naveľa nevyhnú, ctihodné osobnosti ich naďalej opisujú ako čestných ľudí, iba príležitostných previnilcov, smoliarov, len aby zmiernili prísnosť zákona; dokonca po uložení naozaj mierneho trestu zásluhou tých istých vplyvných ctihodných osobností neraz dostanú milosť.“⁴

Mangione odovzdal súdu zoznam viac ako stovky domnelých stúpencov 'ndranghety, organizácie, ktorá „takmer vždy dokáže obísť zákon“, ktorá „sa vypracovala na naozajstnú kriminálnu inštitúciu a ktorej členovia nachádzajú trvalú ochranu, tým väčšiu, čím viac sa jej člen dokáže presadiť a vyhrážať“.⁵

Skrátka, existovali všetky predpoklady, aby bola objasnená existencia 'ndranghety aj nepoctivé konanie jej členov, ktorí, ako napísal istý kalábrijský denník v roku 1886, neboli „tej či inej politickej strane nikdy na škodu“.

'Ndrangheta sa Musolinovým pričinením začala stretávať v kláštore v Polsi vždy vo sviatok Madony z hôr. V roku 1900 o tom Mangione napísal správu prefektovi mesta Reggio Calabria Antoniovovi La Molovi:

„Stojí tam veľký kláštor, bývajú v ňom rehoľníci, okrem iných aj istý Fra Domenico, občianskym menom Calabrese Gaeano di Giuseppe, vek 20 rokov, pôvodom zo S. Stefana, prezývaný Zavurro, ktorý odjakživa veľmi ochotne pomáhal banditovi a svojmu rodákovi (Musolinovi). Podotýkam, že oboch bratancov spomínaného rehoľníka som osobne odovzdal súdnym orgánom ako členov tejto skupiny pobočníkov. Jeden z nich, Carmine Calabrese, syn nebohého Domenica, prezývaný Zavurro, sa nachádza v tomto žalári, zatiaľ čo jeho brat menom Domenico, na ktorého bol nedávno vydaný zatykač, sa úspešne skrýva pred zákonom.“⁶

To však na veci nič nezmenilo. Existenciu 'ndranghety popierali dokonca aj samotní sudcovia, ktorí radšej súdili iba Musolina, pričom z neho urobili zmes škótskeho barda a Robina Hooda,⁷ inými slovami banditu zo sociálnych dôvodov, čo sa veľmi páčilo Ericovi Hobsbawmovi. Jediný, ktorý kritizoval toto rozhodnutie, bol redaktor neapolského denníka *Il Mattino* Ernesto Serao. Dňa 24. augusta 1902 v liste z mesta Lucca, kde prebiehal proces s Musolinom, napísal:

„Osoba, ktorá dokonale pozná, ako to tam na juhu chodí a ktorá mi poskytla veľmi spoľahlivé dôkazy, ma upozornila aj na to, že súdny proces prebehol tak poctivo, ako sa len dalo, že obvinenia boli oprávnené, že spoločovanie s cieľom páchania trestnej činnosti prebiehalo pod vedením Giuseppeho Musolina a skupina rozťahovala do široka svoje chápadlá aj na územia San Roberto, Roccaforte, Africo, Sant’Alessio, Santo Stefano, Mamola atď., ktoré patrili do sféry vplyvu kriminálnika; a tiež, že veci sa bránilo z vyšších, politicky výhodných dôvodov a v záujme verejného poriadku. Ak – ako sa zvykne hovoriť – nie som zle informovaný (a ja viem, že nie som zle informovaný), na generálnej prokuratúre odvolacieho súdu v Catanzare existuje veľmi dôležitý dokument, v ktorom sa v Kalábrii a pri verejnom pojednávaní odporúča opatrnosť a zdržanlivosť a nehnať veci až do bodu, kde by sa musolinovská sila mohla predviesť v celej svojej kráse a byť tak ľahko rozbuškou sentimentálneho požiaru ľudového nadšenia. Dozaisť chápete, že keď sa dosiahol cieľ – odrezali sa všetky cesty a líšku či vlka sa podarilo chytiť –, keď sa dosiahlo, že už nikto neriskuje a Musolinovi nepomáha už ani obyčajným špehovaním, centrálna moc nemala viac záujem prenasledovať tých, ktorí tak dlho a pomocou naozaj fenomenálnej organizácie pomáhali banditovi pri jeho úteku pred spravodlivosťou. Dokument, ktorý som mal na mysli, teda umožňuje pochopiť, aké zbytočné a škodlivé bolo súdne pojednávanie s dvoma stovkami obžalovaných, kvôli ktorým bolo treba postaviť pred súd prinajmenšom trikrát toľko svedkov, a najmä bolo

potrebné prinútiť Musolina urobiť verejné vyhlásenia o svojich gestách, o svojich nákazlivých metódach hrubej spravodlivosti a o tom, ako dlho a nepretržite ťahal za nos políciu a karabinierov, ktorí mu boli na stope v tej istej Kalábrii, kam ho pre opodstatnené podozrenie a s vynaložením nemalých finančných prostriedkov zahнала samotná vláda...“⁸

‘Ndranghetu naďalej ignoroval aj dvadsať rokov trvajúci fašizmus, preto skončila v ústraní a bola podceňovaná ďalších päťdesiat rokov.

Kasačný súd uznal existenciu zjednotenej štruktúry ‘ndranghety až v roku 2016. Dovtedy sa o nej hovorilo ako o nesúrodnom a nekoordinovanom zhľuku klanov.⁹ Napokon, aj existencia mafie bola potvrdená až v roku 1992 po veľkom procese, ktorý pripravili Giovanni Falcone a Paolo Borsellino. V roku 2016 sa potvrdila aj značná autonómia lokálnych skupín.

Uznávajú síce takzvaný garančný orgán známy pod označením Provincia, ktorého „prvotnou úlohou je prevencia a riešenie problémov“¹⁰ v ultramodernej a veľmi zložitej rovnováhe medzi centralizáciou pravidiel a rituálov a decentralizáciou bežných ilegálnych aktivít, no na svojom vlastnom území sú zvrchovanými vládcami.

Nepomohli ani priznania Antonia Musolina, brata najznámejšieho bosa zo Santo Stefana v Aspromonte, ktorý ešte v tridsiatych rokoch opísal ‘ndranghetu ako zoskupenie spojené riadiacim orgánom zloženým z predstaviteľov výkonného výboru z Reggio Calabria (takzvaná matrica) a zo skupín z rovín a z hôr, inými slovami z miest s výhľadom

na Tyrrenské a Iónske more, ktoré boli ekvivalentom súčasných správnych obvodov rozdelených podľa geografickej polohy: stredné, iónske a tyrrenské. Porozprával aj o existencii istej figúry, takpovediac najvyššie postavenom zločincovi, akomsi najvyššom garantovi, podobnom súčasnému vodcovi 'ndranghety. Nikto mu však neveril.

V očiach celej krajiny bola 'ndrangheta po dlhé desaťročia iba zhlukom malých jednobunkových samozvaných organizmov zamestnaných krádežami dobytka a nekonečnými vzájomnými krvnými pomstami. Starý, zvierací, primitívny pud, nič viac.

Bosovia – kšeftári a lobisti

V dejinách 'ndranghety sa stále dokola objavuje ten istý aspekt ústiaci do typických charakteristík bosov, ktorí boli odjakživa kšeftári, podvodníci, sprostredkovatelia, majitelia skladov a putík, novodobí otrokári a dohadzovači. Žiaden škótsky bard a už vonkoncom nie Robin Hood, hoci vždy robili všetko pre to, aby vyzerali ako slušní a čestní muži. Jediní, ktorí im to naoko zhltli, boli niektorí politici a prominenti, či už s vidinou zisku, alebo preto, že boli zbabelci.

Za éry fašizmu niektorí šéfovia kalábrijských mafiánskych rodín nosili fez, iní ho odmietli. Vodca 'ndranghety Michele Campolo podľa 'ndranghetistov z Reggio Calabria nastúpil na Musolinovo miesto iba preto, lebo v tom čase stál na čele rodiny, a v dvadsiatych rokoch sa stal postrachom verejného života. Aspoň to o ňom napísal vtedajší vicekvestor Gregorio Cavatore.

Predtým, ako fašistické zákony presunuli vykonávanie funkcie primátora a mestského výboru do rúk starostu, 'ndrangheta nemala vlastnú politickú stranu. Svoju podporu predávala rôznym stranám: „Campolo vždy pred voľbami sadol do koča a dal sa verbovať miestne podsveťte,“ píše sa v spise na kvestúre.¹¹ Ešte zaujímavejšie opísali Campola sudcovia porotného súdu v Reggio Calabria:

„(Campolo...) je analfabet. Chodil do školy, ale nenaučil sa čítať ani písať. Jeho rodičia chceli, aby sa vyučil nejakému remeslu, no zbytočne ho posielali za učňa ku krajčírovi, k obuvníkovi, k holičovi či ku kováčovi. Nikdy nijaké remeslo nevykonával, nezdedil žiaden majetok, nedovolili mu ani zametať ulice. Tak veru. A tento nemajetný povaľač, ktorého živila camorra a prostitúcia, od roku 1918 rozhodoval o mestskom verejnom živote.“¹²

Despota a vodca, na povaľača celkom slušná kariéra. Keď sa dostal do maléru, potvrdenie o dobrom správaní mu zaobstarali poprední predstavitelia mesta Reggio Calabria, od prezidenta oblastnej rady Giuseppeho Valentina cez bývalého poslanca Biagia Camagnu, mestského poslanca Giuseppeho Filocama až po prezidenta obchodnej komory Antonia Vilarদিho. Žiadosť o rehabilitáciu podpísal dokonca markíz Felice Genoese Zerbi.¹³

Ďalší bos, Giuseppe Sufraro z Melita di Porto Salvo, sa vypracoval až na organizačného tajomníka Národnej fašistickej strany v Reggio Calabria. Generálny tajomník Achille Starace ho po nekonečných polemikách zba-